

**Stanovisko Odboru bezpečnostní politiky MV ČR
k postupu policie vůči dítěti – svědkovi domácího násilí**

Ředitelství služby pořádkové policie požádalo odbor bezpečnostní politiky, aby se vyjádřil k **postavení dítěte, které bylo svědkem domácího násilí, při vykázání**. OBP se zcela ztotožňuje s názorem žadatele, že **dítě přítomné domácímu násilí, byť i jeho jednotlivým incidentům, policie musí zahrnout do kategorie osob domácím násilím ohrožených ve smyslu § 44 an. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky**. Z vyčerpávající argumentace žadatele citujeme: „Již v roce 2003 Světová zdravotnická organizace charakterizovala situaci, kdy děti jsou svědky násilí, jako jejich **psychické týrání**. Ze stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru (EHSV) „Děti jako nepřímé oběti domácího násilí“ z roku 2006 jednoznačně vyplývá závěr, že děti, které jsou svědky domácího násilí, jsou vždy také oběťmi domácího násilí. Dostupné poznatky a statistické údaje rovněž jednoznačně dokládají, že násilí páchané otcem na matce vždy představuje **pro dítě psychickou zátěž, i když domácí násilí nesměřuje přímo proti dítěti**. Vyrůstání v prostředí fyzického a psychického násilí může mít pro děti závažné následky. Proto při zvažování mezi právními zájmy – ochranou a zájmem dětí a právy rodičů **musí být před právem na kontakt s dětmi vždy upřednostněna ochrana dítěte před násilím**. Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 779/2007/ES, kterým se na období let 2007-2013 zavádí program Daphne III, navazuje na shora citované stanovisko EHSV a shodně s ním považuje děti, které se staly svědky napadení blízké osoby, za oběti násilí. Rovněž v usnesení Vlády České republiky č. 1139/2008 k Národní strategii prevence násilí na dětech v České republice na období 2008-2018 je pod pojem psychické týrání dětí zahrnuto i takové chování dospělé osoby, které má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Tím je jednoznačně také vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, vyvolávání situace, kdy dítě má skoro nepřetržitě pocit strachu apod. Metodické opatření Ministerstva zdravotnictví vydané ve Věstníku MZ ČR, částka 3/2008 mezi rizikové faktory vzniku syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte zařazuje mimo jiné i stav, kdy dítě žije v prostředí domácího násilí. Dále jasně stanoví, že děti v roli svědků domácího násilí se považují za týrané, zneužívané a zanedbávané.“

V souvislosti s vykázáním proto není jen vhodné, aby dítě, které incidentu bylo přítomno, policista označil jako osobu ohroženou domácím násilím. **Dospěje-li policista k názoru, že incident, ke kterému byl přivolán, splňuje znaky domácího násilí, a panuje-li přinejmenším důvodné podezření, že dítě žijící v rodině bylo takovému incidentu nebo některému z předcházejících incidentů přítomno** (takovou informaci může získat jak o ohrožené nebo násilné osoby, ale například i od sousedů, jiných příbuzných nebo svědků, v případě dostatečné vyspělosti dítěte a jeho schopnosti komunikovat se může citlivě vyptat i dítěte), pak takové prokazatelně týrané **dítě jako osobu ohroženou označit musí**, neboť jeho zdraví a důstojnost mohou být nebezpečným způsobem ohroženy, čímž splňuje zákonné podmínky ve smyslu § 44 zákona o policii. Určité zjednodušení, které policista při takové úvaze musí provést, je zhojeno tím, že **vzhledem k délce vykázání** (10 dní nebo maximálně do okamžiku právní moci rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření, které by však v tomto případě muselo být podáno jménem dítěte, nikoli pouze ohroženým rodičem – viz argumentace dále) **musí vždy převážit zájem na ochraně dítěte nad právem rodiče stýkat se s ním**.

Ke konkrétním dotazům:

1. Má být navržený postup pro policistu závazný nebo by měl být jako doporučený upraven jen metodikou a policistovi by tak byl ponechán prostor pro uvážení s ohledem na okolnosti konkrétního případu?

Případná úprava v interním aktu řízení je zcela v gesci Policie České republiky. Popsané postavení dítěte – svědka domácího násilí – však lze bez dalšího dovodit výkladem znění zákona. Podle názoru OBP proto postačí **metodické zpracování**, které vhodným způsobem policistu poučí, že **na místě incidentu musí zkoumat i skutečnost, zda ve společném obydlí žijí i nezletilé osoby a jejich případnou přítomnost u incidentů**. Povinnost zkoumat, zda v obydlí žijí i děti, vyplývá **implicitně** z § 46 odst. 3 cit. zákona, který ukládá policistovi zaslat kopii úředního záznamu OSPODu, pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba. Z praxe se však ozývají signály, že policisté tuto povinnost plní pouze v případě, že je nezletilec přítomen přímo incidentu za účasti policie. V tomto směru by proto bylo **vhodné posílit vědomí policistů a metodicky je vést k tomu, aby v případě, že po jejich příjezdu naleznou ve společném obydlí i nezletilou osobu, a jsou-li splněny zákonné podmínky, takovou osobu bez dalšího označili jako ohroženou ve smyslu citovaného zákona, v ostatních případech, aby neopomíjeli zjišťovat, zda nezletilec ve společném obydlí žije a zda nemohl být svědkem jiných incidentů**.

2. Mluvíme-li o dětech ve shora uvedeném smyslu, v jakém věkovém rozpětí se lze pohybovat pro zvolení shora navrženého postupu. Domníváme se, že v úvahu připadají všechny nezletilé děti. (Určitým vodítkem by mohlo být ustanovení citovaného rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kde je uvedeno, že pro účely programu Daphne III pojem „děti“ zahrnuje věkové rozpětí 0-18 let v souladu s mezinárodními akty, které se vztahují k právům dítěte).

Fyzická osoba **plnou způsobilost** k právním úkonům nabývá **až 18. rokem** věku. Nejobecnější právní definice dítěte, zejména jde-li o otázku právní ochrany, pracuje vždy s touto hranicí. Je samozřejmě pravda, že **potřeba zvláštní ochrany** dítěte proti domácímu násilí, které nemíří proti jemu samotnému, ale proti jednomu z jeho rodičů, s jeho rostoucím věkem **slábne**. Jiná situace je také v rodině, kde k domácímu násilí dochází po dobu několika let a dítě ho tedy zažilo např. od útlého dětství až do doby po 15. roku věku, a v rodině, kde např. s příchodem nového partnera začne k domácímu násilí docházet až v tomto poměrně vysokém věku dítěte. Policista však **není schopen zkoumat a odborně posoudit**, jaký vliv probíhající domácí násilí na dítě má, a **postačí** (opět s odvoláním na určité zjednodušení odůvodněné velmi krátkým časovým úsekem, po který vykazání trvá), pokud má **podložené podezření, že dítě bylo incidentům přítomno**. To, že právo fyzické osobě přiznává deliktní způsobilost již od 15. roku, **nemůže být zároveň důvodem pro odnětí zvláštní ochrany** vyplývající z jiných právních předpisů a z poznatků vědních oborů. Na druhou stranu dosažení 15. roku má vliv na rozsah poučení, které musí policista dítěti – ohrožené osobě – poskytnout (viz následující výklad).

Režim vykazání je bezformální, **nepodléhá žádnému procesnímu předpisu** a není proto **nutné řešit případné zastoupení dítěte** a kolizní situaci, do které by se mohli dostat jeho zákonní zástupci. Na okraj je však třeba podotknout, že pro podání návrhu na vydání předběžného opatření podle § 76b osř by dítě vzhledem k nedostatečné způsobilosti jednat samostatně muselo být zastoupeno, a to, vzhledem ke kolizi zájmů dítěte a jeho zákonných zástupců navzájem, kolizním opatrovníkem určeným soudem (srovnej § 83 an. zákona č. 94/1963 Sb., o rodině).

3. Jak postupovat při oznamování vykázaní, předávání potvrzení o něm, informování ohrožené osoby podle § 45 odst. 2 písm. b) a především při poučování dítěte podle § 46 zákona, zda např. do určité věkové hranice nepoučovat vůbec anebo uplatňovat obecné hledisko míry rozumové vyspělosti dítěte.

Dítěti je **v každém případě** (bez ohledu na právní úpravu, ale v závislosti na jeho rozumové vyspělosti) potřeba **vysvětlit, k čemu došlo**, že jeden z rodičů je vykázan ze společného obydlí a že se s ním po určitou dobu neuvidí.

Vzhledem k rozsahu povinného poučování ohrožené osoby v souladu s § 46 zákona o policii má před 15 rokem věku dítěte smysl dítě poučit pouze o skutečnostech uvedených v písmenech a) a b) (a to volnou formou, je opět nutné přihlídnout k rozumové vyspělosti dítěte, malému dítěti je možné např. vysvětlit, že ho kontaktuje psycholog, který si s ním bude o incidentu povídat a pokusí se mu pomoci.) **Od 15. roku věku dítěte je nutné dítě uvědomit v plném rozsahu a to i o možných následcích, které pro něj budou vyplývat z vědomého neuvedení nepravdivých údajů podle § 46 písm. c) zákona o policii.** S tím souvisí i otázka předání potvrzení, které poučení obsahuje. Na potvrzení se uvedou všechny ohrožené osoby – ohrožený rodič i všechny ohrožené děti žijící ve společné domácnosti. **Pouze v případě dětí starších 15 let je nutné potvrzení předat proti podpisu.** Není chybou vyhotovit potvrzení zvlášť i pro ohroženou osobu - dítě starší 15 let, **podávat jej ve více kopiích však nutné není**, stačí jedna pro všechny ohrožené osoby žijící ve společné domácnosti. Potvrzení má zcela deklaratorní povahu a s jeho předložením ohroženou osobou nejsou spojeny žádné důsledky pro její práva a povinnosti. Dítěti staršímu 15 let, které nebylo incidentu přítomno, u kterého však policie vyhodnotí, že se jedná o ohroženou osobu ve smyslu § 44 zákona o policii, by policista měl potvrzení předat zároveň s poskytnutím poučení analogicky podle úpravy předání potvrzení osobě vykázané podle odstavce 4 citovaného ustanovení. Pokud se týká informování dítěte podle § 45 odst. 2 písm b) (informace o tom, že vykázaná osoba se dostaví do bytu vyzvednout si své věci), policista si i od dětí starších 15 let může vyžádat kontaktní údaje a o výkonu práva vykázané osoby je v souladu s právní úpravou informovat, **tuto povinnost ale lze mít za splněnou, pokud se policista informující ohroženou osobu, která je zároveň rodičem dítěte, s touto osobou dohodne, že ostatní ohrožené osoby - děti, vůči kterým vystupuje jako jejich zákonný zástupce, o této skutečnosti vyrozumí.**

Mgr. Martin Linhart
ředitel odboru